

Kỷ niệm 230 năm ngày mất của Danh Sư Võ Trường Toản
9 tháng 6 Nhâm Tý 1792 – 9 tháng 6 Nhâm Dần 2022

NAM BỘ TƯỞNG NHỚ VÀ VINH DANH DANH SƯ VÕ TRƯỜNG TOẢN NHỮNG NƠI ĐẶT TÊN

Cuối thế kỷ XVII, vào năm 1698, Nguyễn Hữu Cảnh vâng lệnh Chúa Nguyễn, đặt cơ quan hành chính tại Trấn Biên (Biên Hòa, Đồng Nai ngày nay) xác lập chủ quyền và cai quản toàn vùng đất Nam Bộ xưa.

Đến giữa Thế kỷ XVIII, Võ Trường Toản mở trường dạy học tại Đình Chí Hòa.

Nay thuộc Hòa Hưng, Phường 13, Quận 10.. Từ đó, đặt nền móng giáo dục cho vùng đất mới Nam Bộ xưa .

Nhân dịp kỷ niệm Sài Gòn 300 năm (1698-1998). Tại Văn Miếu Trấn Biên, Biên Hòa đã được đầu tư xây dựng khang trang, hiện đại và tại đây hiện có hai câu đối:

***"Nguyễn Hữu Cảnh định nghiệp Trấn Biên, lớp lớp anh tài vang lục tỉnh
Võ Trường Toản mở trường Gia Định, đời đời sĩ khí nổi tam gia".***

Tại vùng đất Nam Bộ , nhân dân Nam Bộ đã có các điểm ghi dấu, để ghi nhớ công ơn của Danh Sư Võ Trường Toản.

Ngày 9-6 Nhâm Tý (1792), Cụ Võ Trường Toản qua đời tại làng Hòa Hưng, Phủ Tân Bình, Tỉnh Gia Định và an táng tại làng Hòa Hưng (trước 1975 là Nghĩa Địa Chí Hòa - Nghĩa trang Đô Thành, Sài Gòn). Hiện nay nghĩa trang này đã giải tỏa và hình thành Công Viên Lê Thị Riêng, Quận 10.

Theo Hòa ước Nhâm Tuất 1862, Triều đình Huế nhường 3 tỉnh Miền Đông Nam Kỳ cho Pháp gồm: Biên Hòa, Gia Định, Định Tường. Như vậy, lúc này Nam kỳ lục tỉnh chỉ còn lại 3 tỉnh Vĩnh Long, An Giang và Hà Tiên .

Năm 1867 (vào ngày 28 tháng 3 Âm lịch).

Bản đồ Nam Kỳ Lục tỉnh
giai đoạn 1841-1862

Hơn 70 năm sau, lúc bấy giờ Cụ Phan Thanh Giản là Kinh Lược Sứ Nam Kỳ, dù không phải là học trò Cụ Võ (Cụ Võ mất năm 1792, Cụ Phan sinh năm 1796) và là Tiến sĩ đầu tiên của đất Nam Bộ, nhưng với lòng mến mộ, tôn sư trọng đạo và từ ảnh hưởng lối giáo huấn của Cụ Võ Trường Toản đến các sĩ phu Nam Bộ thời bấy giờ, cụ Phan đã nhận mình là học trò của Cụ Võ. Cùng với Đốc học Vĩnh Long là Cụ Nguyễn Thông (đứng làm chủ lễ), Hiệp trấn An Giang là cụ Phạm Hữu Chánh và nhiều sĩ phu Nam Bộ thời bấy giờ, thực hiện việc dời mộ Cụ Võ và gia đình tại làng Hòa Hưng, Gia Định về làng Bảo Thạnh, Tỉnh Vĩnh Long. Hài cốt được an táng trên phần đất nhà của Tộc Phan (nay là Xã Bảo Thạnh, Huyện Ba Tri, Tỉnh Bến Tre). Lý do dời mộ là không để mộ Thầy nằm trên đất giặc (Gia Định là thuộc địa của Pháp theo Hòa ước Nhâm Tuất 1862).

Thế hệ hậu sinh Nam Bộ đã ghi nhớ công ơn của Cụ Võ, người có công xây dựng nền móng của giáo dục Nam Bộ và được xem là Hiệu Tổ của giáo dục Nam Bộ. Thể hiện tinh thần đó, vùng Nam bộ có nhiều nơi đặt tên Cụ, nhằm để vinh danh Danh Sư Võ Trường Toản.

Nhiều tỉnh thành phía Nam đã đặt tên đường tại địa phương, giải thưởng trong ngành Giáo dục, tên cho trường các trường Phổ thông, Đại học..

Từ các tỉnh Miền Đông đến các tỉnh Đồng bằng sông Cửu Long, thuộc đất Nam Bộ xưa . Hiện nay đã có như sau :

A. CÁC CƠ SỞ GIÁO DỤC

1/ THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH:

a. QUẬN 10:

Trường Tiểu học Võ Trường Toản, số 354/74 Lý Thường Kiệt, Phường 14, Quận 10. Trường được Quận 10 xây mới và đưa vào hoạt động từ 2002.

Khi công tác tại PGD Quận 10. Năm 1995 tôi được giao nhiệm vụ lập đề án qui hoạch trường lớp cho ngành Giáo dục Quận 10. Trong đó Quận có qui hoạch một khu đất tại Phường 14 để xây dựng Trường Tiểu học .

Năm 1998 thì tiến hành làm thủ tục thu hồi đất và lập kế hoạch xây dựng Trường Tiểu học. Sau khi nghiên cứu, tôi đã đề xuất Quận đặt tên cho trường này là Võ Trường Toản.

Theo tài liệu khu vực này vào thế kỷ XVIII, Cụ Võ Trường Toản đã từng mở trường dạy học (tại Đình Chí Hòa) và khi mất Cụ được an táng nơi đây (Nghĩa địa Chí Hòa), nay thuộc địa bàn Quận 10, nhưng tại Quận 10 chưa có ngôi trường mang tên cụ Võ Trường Toản.

Được Quận chấp thuận, Phòng Giáo Dục Đào tạo Quận đã tiến hành lập dự án xây dựng trường và hoàn thành đưa vào hoạt động năm 2002.

Sau 3 năm đạt chuẩn Quốc gia, năm 2017 chọn làm trường Tiên tiến hội nhập.

Trường Tiểu học Võ Trường Toản, số 354/74 Lý Thường Kiệt, Phường 14, Quận 10.

Hiện nay Trường Tiểu học Võ Trường Toản được Quận và thành phố chọn làm trường Tiểu học chất lượng hội nhập Quốc Tế và chuẩn bị kỷ niệm 20 năm thành lập trường .

a. QUẬN 1:

Trường Trung học Võ Trường Toản Sài Gòn nay là Trung học Cơ Sở Võ Trường Toản tại số 11 Nguyễn Bình Khiêm, Phường Bến Nghé, Quận 1 .

Trường được chính quyền VNCH thành lập 1955, đây là trường đầu tiên trên đất Nam bộ mang tên Võ Trường Toản.

Trường dành cho Nam sinh Đệ Nhất cấp và Đệ Nhị cấp từ lớp Đệ thất (lớp 6) đến lớp Đệ Nhất (lớp 12), bên cạnh Trường Nữ Trung học Trưng Vương .

Trường Võ Trường Toản Sài Gòn là một trường công lập nổi tiếng ở Sài Gòn thời bấy giờ, cùng thời với các trường Trung học công lập khác như Trưng Vương, Lê Văn Duyệt, Pétrus Ký, Hồ Ngọc Cẩn, Gia Long ...

Sau năm 1975, trường đổi thành THCS Võ Trường Toản là một trường Tiên tiến nhiều năm và là trường trọng điểm của Quận 1.

Trường đã được Chủ tịch nước tặng Huân Chương Lao Động hạng Ba năm 2004 và là Di tích Lịch Sử văn hóa thành phố.

Tại trường trước 1975 có đặt tượng đài Cự Võ Trường Toản do Điêu khắc gia Nguyễn Thanh Thu sáng tác. Tượng đài này cũng đã được đúc đặt thờ tại : Đình Chí Hòa, Quận 10 và tại khu lưu niệm Cự Võ Trường Toản tại Ba Tri, Bến Tre.

Qua nhiều thời kỳ, các thế hệ học sinh Trường Võ Trường Toản, Sài Gòn đã có nhiều người thành danh trong và ngoài nước.

Hiện nay Hội các Cựu HS Trung học Võ Trường Toản, Sài Gòn (trước 1975) là một Hội hoạt động mạnh, đặc biệt kể cả ở nước ngoài. Hội Cựu HS Võ Trường Toản, Sài Gòn mỗi năm đều tổ chức cho nhiều thế hệ Thầy và Trò về giỗ Cự Võ tại Bến Tre, nhân ngày giỗ Cự Võ hàng năm vào 9 tháng 6 Âm lịch.

Các Cựu GS và Cựu HS Trường Võ Trường Toản Saigon về dự giỗ Cự Võ Trường Toản hằng năm tại Khu di tích Ba Tri, Bến Tre.

c.Quận 12 :

Trường THPT Võ Trường Toản, số 482 Nguyễn Thị Đặng, Phường Hiệp Thành, Quận 12.

Năm 1999 là năm giáo dục của thành phố. Quận 12 tách ra từ huyện Hóc Môn và thành lập Quận vào năm 1997. Năm 1999 Quận đầu tư và xây dựng mới và đưa vào hoạt động trường THPT đầu tiên, đặt tên là Trường THPT Hiệp Thành (là tên Phường mà trường tọa lạc khi làm dự án xây dựng, gốc là tên một Hợp tác xã Nông nghiệp tại đây)

Cũng trong năm này, tôi đang công tác tại PGD Q10 và xin chuyển công tác về khối Trung học phổ thông thuộc Sở Giáo Dục và Đào tạo TP. Hồ Chí Minh.

Sau đó, tôi được Sở GDĐT phân công về ngôi trường mới thành lập là Trường THPT Hiệp Thành, Quận 12. Sau năm năm hoạt động cũng đã chuẩn bị cho việc đổi tên trường. Thấy tình hình giáo dục cũng còn nhiều vấn đề được quan tâm, trong đó có vấn đề giáo dục truyền thống Tôn Sư Trọng Đạo, nên tôi và tập thể nhà trường tìm tên một nhà giáo để đổi tên, nhằm để nêu cao truyền thống hiếu học và tôn sư trọng đạo .

Cũng là cơ duyên, nhận thấy tên Trường Võ Trường Toản tại thành phố, mới chỉ có Tiểu học ở Quận 10 và Trung học cơ sở ở Quận 1, còn cấp THPT chưa có, nên chúng tôi chọn và đề xuất tên Võ Trường Toản để đổi tên trường Hiệp Thành.

Được sự chấp thuận của Quận và Thành phố, nhân dịp kỉ niệm 5 năm thành lập, Ngày 18/11/2004 Thành Phố đã có Quyết định đổi tên Trường THPT Hiệp Thành thành Trường THPT Võ Trường Toản.

Trường THPT Hiệp Thành (1999) đổi tên thành Trường THPT Võ Trường Toản (2004)

Với vinh dự được mang tên Danh sư Võ Trường Toản, mặc dù mới thành lập tại vùng ngoại thành đang phát triển thành, Quận còn nhiều khó khăn, nhưng tập thể Thầy và Trò đã nỗ lực không ngừng trong việc dạy và học, việc ấy đã đem lại nhiều kết quả khả quan

Sau 10 năm thành lập (2009) Trường đã được công nhận đạt chuẩn Quốc gia và được Chủ tịch nước tặng thưởng Huân Chương Lao động hạng Ba .

Trường được lãnh đạo Quận 12, Sở GD ĐT Thành phố và nhân dân tín nhiệm ngày càng cao, đến nay chất lượng giáo dục của trường đã vượt qua các trường trong khu vực Quận Gò Vấp, Quận 12, Huyện Hóc Môn, Huyện Củ Chi và xếp sau Trường THPT Nguyễn Hữu Cầu (Hóc Môn).

Cùng lúc này, với sự đóng góp của Thầy và trò, Trường đã mời Điêu khắc gia Lê Minh Huy (Trưởng Khoa Điêu khắc của Đại học Mỹ thuật TP.HCM) thiết kế, xây dựng khu tượng đài Cụ Võ trong khuôn viên nhà trường và khánh thành vào 20/11/2009.

Đến năm 2014, nhân kỉ niệm 15 năm thành lập trường, Cô Nguyễn Thị Ánh Mai, Hiệu trưởng nhà trường lúc bấy giờ đã cho xây dựng thêm phù điêu sau lưng tượng Cụ Võ và hoàn chỉnh khuôn viên khu tượng đài tại trường.

Hàng năm, vào ngày Mồng 9 tháng 6 Âm lịch, cả ba Trường Võ Trường Toàn ở thành phố Hồ Chí Minh, đều tổ chức cho Thầy và Trò về dự lễ kỉ niệm ngày mất của Cụ Võ Trường Toàn tại Khu di tích Ba Tri, Bến Tre.

Các thầy cô giáo Trường Võ Trường Toản Q.10 và Q.12

Các Thầy cô giáo và Học sinh của trường THPT Võ Trường Toản - Quận 12 về dự lễ kỉ niệm ngày mất của Cụ Võ Trường Toản tại Khu di tích Ba Tri, Bến Tre.

Các thầy cô giáo trường Tiểu học Võ Trường Toản Quận 10 và THCS Võ Trường Toản - Quận 1

2/ TỈNH ĐỒNG NAI :

- Trường **THCS**
Võ Trường Toàn,
Biên Hòa.

Địa chỉ : KP3, Phường
Tân Hòa, TP. Biên Hòa.

- Trường **THCS Võ Trường Toàn**, Huyện Vĩnh Cửu
Địa chỉ : Ấp Thái Sơn, Xã Bình Hòa, Huyện Vĩnh Cửu.

- Trường **THPT Võ Trường Toản**, Tỉnh Đồng Nai.

Địa chỉ : Ấp3, Xã Xuân Tây, Huyện Cẩm Mỹ.

3/ TỈNH BÌNH PHƯỚC :

- Trường **THCS Võ Trường Toản**, Huyện Bù Đăng.

Địa chỉ : Xã Phước Sơn, Huyện Bù Đăng.

4/ TỈNH BÌNH DƯƠNG :

- Trường **THCS Võ Trường Toản**, Huyện Dĩ An.

Địa chỉ : KP Đồng Tân, Huyện Dĩ An.

5/ TỈNH BÀ RỊA VŨNG TÀU :

- Trường **THCS Võ Trường Toản**, Vũng Tàu.

Địa chỉ : Số 4 Lê Văn Lộc, TP Vũng Tàu.

- Trường **THCS Võ Trường Toàn**, Huyện Châu Đức.
Địa chỉ : Thôn Phú Sơn, Xã Đá Bạc, Huyện Châu Đức.

6/ TỈNH ĐỒNG THÁP :

- Trường **THCS Võ Trường Toàn**, TX Cao Lãnh.
Địa chỉ : 180 Nguyễn Chí Thanh, Phường 11, TX. Cao Lãnh.

7/ TỈNH BẾN TRE :

- Trường **THPT Võ Trường Toản**, Tỉnh Bến Tre.

Địa chỉ : 328E Nguyễn Thị Định, TX. Bến Tre.

8/ TP CẦN THƠ :

- Trường **Tiểu học**

Võ Trường Toản, Quận Ninh Kiều.

Địa chỉ : Số 83 Võ Trường Toản,
Quận Ninh Kiều.

9/ TỈNH TÂY NINH :

- Trường **THCS Võ Trường Toản**,
TP. Tây Ninh.

Địa chỉ : 69 Trường Chinh,
Phường Ninh Thành, TP. Tây Ninh.

10/ TỈNH BẠC LIÊU :

- Trường **Tiểu học Võ Trường Toản**, Huyện Hồng Dân

Địa chỉ : Ấp Tà Ben, Xã Ninh Hòa, Huyện Hồng Dân.

11/ TỈNH AN GIANG :

- Trường **Tiểu học Võ Trường Toản**, TP. Long Xuyên.

Địa chỉ : QL91, Phường Bình Đức, TP. Long Xuyên.

- Trường **THCS Võ Trường Toản**, Huyện Tịnh Biên

Địa chỉ : Ấp Măng Rò, xã Măng Giáo, Huyện Tịnh Biên.

12/ TỈNH KIÊN GIANG :

- Trường **THCS Võ Trường Toản**, TX. Rạch Giá

Địa chỉ : 24 Ngô Văn Sở, TX. Rạch Giá.

13/ TỈNH CÀ MAU :

- Trường **Tiểu học Võ Trường Toản**, TP Cà Mau

Địa chỉ : Ấp Bùng Bình, Xã Hòa Tân, TP. Cà Mau.

- Trường **Tiểu học Võ Trường Toản**, Huyện U Minh.

Địa chỉ : Ấp 4, Xã Khánh Lân, Huyện U Minh.

14/ TỈNH HẬU GIANG :

- Trường **Đại học Võ Trường Toản**. Tỉnh Hậu Giang.

Địa chỉ : Quốc Lộ 1A, Tân Phú Thạnh, Huyện Châu Thành.

B. GIẢI THƯỞNG MANG TÊN VÕ TRƯỜNG TOẢN

Nhằm vinh danh các nhà giáo tiêu biểu của Ngành Giáo Dục thành phố Hồ Chí Minh, đã có nhiều đóng góp cho sự nghiệp trồng người hàng năm .

Từ năm 1998, nhân dịp kỉ niệm Saigon 300 năm , Sở GDĐT kết hợp cùng Báo SGGP bắt đầu tổ chức trao giải thưởng Võ Trường Toản hàng năm cho Cán bộ Giáo Dục và Nhà giáo tiêu biểu trong công tác giáo dục tại thành phố vào dịp Ngày Nhà Giáo Việt Nam 20/11.

Phong trào này từ đó đến nay đã lan tỏa đến nhiều tỉnh khu vực Nam bộ.

Đặc biệt cũng đã lan tỏa đến Miền Trung và Thành phố Đà Nẵng đã tổ chức giải thưởng Võ Trường Toản hàng năm từ năm 2016.

C. NHỮNG CON ĐƯỜNG MANG TÊN VÕ TRƯỜNG TOẢN

Hiện nay nhiều địa phương của Tỉnh thành khu vực phía Nam đặt tên đường mang tên danh sư Võ Trường Toản.

1/ TẠI THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH CÓ :

- Trước 1975 có hai con đường mang tên danh sư Võ Trường Toản gồm :

* **GIA ĐỊNH:** Hiện nay Đường Võ Trường Toản thuộc Phường 2, Quận Bình Thạnh, cùng khu vực này có nhiều con đường mang tên danh nhân Triều Nguyễn như Trịnh Hoài Đức, Lê Quang Định, Phan Văn Trị.. thuộc khu vực Trung Tâm Gia Định xưa.

*** CHỢ LỚN :** Tên đường Võ Trường Toản đã đặt tại Chợ Lớn vào năm 1954. Hiện nay Đường Võ Trường Toản thuộc khu vực Phường 15, Quận 5.

Đường Võ Trường Toản

Võ Trường Toản - thời Pháp, trên bản đồ ghi số đường 37. Từ năm 1950, đường mở mang thêm và đến năm 1954 chính quyền Bảo Đại đặt tên đường là Võ Trường Toản. Võ Trường Toản người trấn Gia Định (nay là thành phố Hồ Chí Minh). Ông là nhà nho uyên thâm không chịu ra làm quan, mở trường dạy học ở Hòa Hưng. Học trò ông có nhiều người tài giỏi làm nên nhiều công trạng giúp nước như Trịnh Hoài Đức, Ngô Nhân Tịnh, Lê Quang Định, Ngô Tùng Châu... ông mất năm 1792, được sắc phong là “Gia Định sử sĩ Sùng Đức Võ tiên sinh”. Ông rất được nhiều người tôn kính, xem như bậc thầy của đất Nam Kỳ.

*** QUẬN 2 :** Sau 1975, khi thành lập Quận 2, tại đây có một con đường mang tên Võ Trường Toản ở Phường Thảo Điền (Đầu cầu Sài Gòn).

* Trong khuôn viên khu Đô thị của Đại học Quốc Gia hiện nay có đường mang tên Võ Trường Toản giao nhau với Đường Chu Văn An.

2/ TẠI ĐỒNG NAI :

Đường Võ Trường Toản tại TP.Biên Hòa ở khu Văn Miếu Trấn Biên, có đường Võ Trường Toản giao nhau với Đường Chu Văn An.

3/ TẠI THÀNH PHỐ CẦN THƠ :

Có đường Võ Trường Toản tại Quận Ninh Kiều, trên đường này có Trường Tiểu Học Võ Trường Toản.

Ngày 9 Tháng 6 Năm Nhâm Dần (7/7/2022)

Tác giả: NGUYỄN HỒ ĐẮC ANH

- Hiệu Trưởng THPT Võ Trường Toản, Quận 12 (1999-2012) - TP. HCM

(Thu thập và tổng hợp từ nhiều nguồn)

- Email: hoanhngh@gmail.com